

eP Coses de la vida GRAN BARCELONA

Urbanisme present i passat

El COAC repassa la BCN que és i la que va poder ser

Una mostra que explica projectes fallits i exitosos de la ciutat celebra els 50 anys de l'arxiu dels arquitectes

NATÀLIA FARRÉ
BARCELONA

El misteri del genoma barceloní, el perquè la ciutat és com és urbanísticament parlant, es guarda al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC). Concretament, al seu arxiu. El millor de la Península, amb una biblioteca que figura en la segona plaça europea (el Royal Institute of British Architects, RIBA, de Londres, no té rival) i amb un fons que reuneix el llegat sencer de 180 arquitectes. La seva reputació no es discuteix (hi ha la donació, per exemple, de Fernando Higueras, creador amb ADN madrileny i sense edificis aquí que va tenir ben clar on volia deixar els seus papers), i tampoc es posa en dubte la seva voluntat de desxifrar el conjunt dels gens petrís de Barcelona. Les seves exposicions són autèntiques joies que permeten descobrir les partícules recessives de la ciutat i els dominants.

L'última mostra organitzada, fins al gener vinent, recull part de totes dues i deixa clar, a més, que els arquitectes són uns grans mestres del dibuix, alhora que les seves obres sobre paper no són (només) avorrits plans indesxifrables.

ELS GENS RECESSIUS // Per curiosos –per allò del que podria haver sigut i no va ser–, criden l'atenció, sobretot, els gens recessius, els que van perdre la batalla en la guerra de l'urbanisme. Uns quants van impedir que l'avinguda de Maria Cristina no sigui avui un carrer flanquejat per edificis monumentals d'estil

historicista, com va proposar Jaume Torres i Grau. O no llueixi grans gratacels de perfil punxegut, com volia Nicolau Maria Rubió i Tudurí. La proposta del GATPAC era molt més racionalista. Però cap de les tres va prosperar a la dècada dels 30, i en l'actualitat la via acull la Fira amb els edificis que van sobreviure a l'Exposició Internacional de 1929. Tampoc va tenir molt recorregut la idea de Josep Maria Bosch i Aymerich de canviar l'*skyline* de la ciutat aixecant un gratacel a la plaça de Catalunya: 40 plantes, una cosa semblant a l'Hotel Arts,

que l'alcalde José María Porciles va vetar, amb l'argument que projectaria una ombra massa allargada.

LA DEMOLICIÓ DE LES MURALLES // La demolició de les muralles de Barcelona va ser un altre dels moments epifànics urbanísticament parlant que va construir un bon tros del genoma barceloní: la desaparició de la fortificació va alliberar 25 milions de pams quadrats (uns 4,8 milions de metres quadrats) de terreny per edificar. Aquesta entrada d'espai al mercat va permetre la que passa per ser una de les

primeres grans operacions urbanísticofinanceres de Barcelona (l'obertura de la Via Laietana és posterior). La disputa per la propietat del terreny (entre el consistori i el Ministeri de la Guerra) va propiciar un acord pel qual en aquest espai s'aixecarien només edificis públics. I aquí tenim el gen dominant d'Elies Rogent i la seva Universitat de Barcelona, i el recessiu d'August Font i el seu projecte d'Institucions Provincials de la Diputació, que no va passar de ser un dibuix preciós sobre el que podria haver sigut la parcel·la que ara acull la Casa Burés, fa anys emblema del modernisme, i ara,

pisos de luxe per a estrangers (aquest, el gen dominant de l'urbanisme actual barceloní).

Després hi ha les mutacions, que la ciutat també les té. Així, l'actual façana de la catedral no és ni la que va proposar Oriol Mestre (va guanyar el concurs) ni la que va suggerir Joan Martorell, sinó una barreja dels dos projectes. I la casa Tecla Sala (o Sant Jordi, per l'escultura que

FRANCESC NEBOT I TORRENS

►► Aquarel·la del projecte del cine Coliseum.

Torres i Grau va imaginar l'avinguda de **Maria Cristina flanquejada per grans edificis fins a Montjuïc**

1

1. El projecte de Jaume Torres i Grau per a l'avinguda de Maria Cristina, després de l'Exposició del 1929; al costat, la via avui.

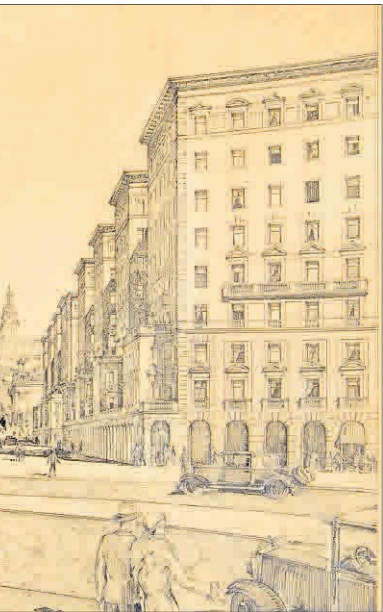
2

2. Josep Maria Bosch i Aymerich va imaginar un gratacel per a la plaça de Catalunya que l'ajuntament no va acceptar. Al costat del dibuix, una imatge de la cantonada en l'actualitat.

3. La casa Tecla Sala va passar per diferents etapes abans que Francesc Folguera i Grassi li donés el seu aspecte definitiu.

3

FERRAN SENDRA

SERGI CONESA

el futur

UN MUSEU DEL SEGLE XXI

➔ El 2015, Ferran Mascarell, llavors conseller de Cultura, va presentar el seu Pla de Museus, que, entre altres iniciatives, incloïa la creació d'un Museu Nacional d'Arquitectura. Des d'aleshores no ha passat res, més enllà d'especular sobre dues possibles ubicacions: al pavelló Victòria Eugènia de Montjuïc i després a l'Arts Santa Mònica de la Rambla; i que Lluís Puig, successor de Mascarell, el 2017, descavalqués l'arquitectura del seu pla.

➔ Però des del COAC, l'arxiu del qual havia de ser un dels pilars del centre, no han tirat mai la tovallola i treballen en la creació d'un museu virtual. «El museu del segle XXI, una cosa que permeti entendre el relat arquitectònic i que estimuli la gent a trepitjar després els edificis», afirma la degana de l'escola, Assumpció Puig. Es tracta d'una cosa molt experimental que l'escola treballa al costat del Departament de Cultura i preveu presentar abans que s'acabi l'any.

➔ Això no significa que des del COAC es renunciï a tenir una seu física per al museu. La idea virtual «és l'única manera de desencallar» el projecte, afirma Puig. «En el moment en què aparegui l'espai adequat, ja tindrem, almenys, el relat i la idea de com hauria de ser aquest museu. I si no hi ha cap espai, seguirem endavant» amb la idea virtual, assegura la degana.

presideix la façana) de Francesc Folguera i Grassi va tenir diferents aspectes fins a convertir-se en el que se suposa que és el primer edifici de Barcelona inspirat en els corrents racionalistes europeus del moment. Aquest dibuix, amb aires de còmic, i tots els esmentats i altres, com la preciosa aquarel·la d'estil expressionista alemany de Francesc Nebot i Torrens del seu disseny del cine Coliseum, brillen a l'exposició amb què el COAC celebra el 50è aniversari del seu arxiu, així com la distinció obtinguda amb l'entrega del Premi Nacional de Cultura.

EL GENOMA BARCELONÍ // El contenidor del genoma barceloní custodia, entre altres, llegats tan importants com el de Josep Maria Jujol, el GATPAC, Lluís Domènech i Montaner, Nicolau Maria Rubió i Tudurí, Elies Rogent, el Grup R, Oriol Bohigas i Manuel de Solà-Morales. Vaja, que no hi ha cap moviment arquitectònic català que es pugui estudiar sense passar pel COAC.

Al col·legi són conscients del tresor que conserven, per això sempre hi han apostat: el seu pressupost, el de l'arxiu, és d'1,2 milions d'euros anuals, el 10% de tota la institució, i ni en els moments més crus de la crisi del 2008 (el col·lectiu d'arquitectes va ser un dels més afectats) es va reduir la seva dotació. Un esforç tan gran té compensació: la institució no és només un barco d'abastiment que va ali-

A la plaça Catalunya, **Bosch i Aymerich va pensar en un gratacels** de 40 plantes que Porcioles va vetar

mentant exposicions sobre arquitectura per tot el món, sinó que, a més, a finals d'any es convertirà en secció de l'Arxiu Nacional de Catalunya; això comporta, a més de subvenció, la seguretat que l'arxiu no es dispersarà ni es destruirà.

«Amb tot el material reunit es poden fer diversos relats de la construcció del territori català», i per tant barceloní, «des de 1830 (data de col·locació de la primera peça industrial a la ciutat i inici de l'època moderna) fins a l'actualitat», segons el parer de Fernando Marzá, director de l'arxiu. I un aperitiu d'aquestes innombrables narracions per explicar per què Barcelona és com és, l'ofereix l'exposició. ≡

ÁLVARO MONGE